

10. klasse skal ikke afskaffes, 10. klasse er ikke spild af tid, 10. klasse giver modenhed og kompetence!

- *På en efterskole bliver du mere moden, og dette har mange unge, jeg selv inklusive brug for, specielt inden de skal videre i systemet. 10. klasse på efterskoler er gode og burde never ever afskaffes.*
- *Jeg synes det er forrykt, hvis I nedlægger 10. klasserne! 10. klasse er et godt år, hvor man får prøvet mange ting af. Også selvom det ikke er på efterskole.*
- *Man har glemt at spørge eleverne, da man foreslog at nedlægge 10. Der er ingen, der forstår hvorfor.*

Eleverne på landets efterskoler er ikke i tvivl. Politiske overvejelser om at afskaffe 10. klasse eller reservere 10. klasse til de unge, der ikke ved, hvad de skal, tager de unge helt klart afstand fra – tværtimod synes mange, at alle ville have godt af at opleve 10. klasse i en efterskolesammenhæng.

Politisk røre om 10. klasse

Undervisningsminister Margrethe Vestager opfordrede i åbent brev i Jyllands-Posten efterskolerne til at gå ind i en debat om, hvad der skal ske med 10. klasse – og naturligvis i særdeleshed, hvad der skal ske med 10. klasse på efterskolerne.

Hver tredje danske 10. klasseelev går for øjeblikket på en efterskole, og på efterskolerne udgør 10. årgang knap 2/3 af elevbestanden. Såfremt forslaget i rapporten "Kvalitet i uddannelserne" fra Finans- og Undervisningsministeriet om at afskaffe 10. klasse gennemføres, vil det derfor tvinge efterskolerne til at omlægge deres tilbud ganske betragteligt. Forslaget fra embedsmændene er begrundet i ønsker om større uddannelsesmæssig effektivitet – de unge skal hurtigst muligt afslutte deres uddannelsesforløb af hensyn til arbejdsmarkedets behov, og derfor er svinkeærinder spild af tid! Også Dansk Arbejdsgiverforening har givet udtryk for et ønske om at afskaffe 10. klasse, medens fagbevægelsen ønsker mere målrettede 10. klasse tilbud, men også peger på behovet for at arbejdskraften ikke kun får faglige kvalifikationer, men også tilegner sig en række personlige kvalifikationer. Endelig har enkelte partier i Folketinget foreslået, at 10. klasse afskaffes, eller laves om til et tilbud til de unge, der ikke er parate til at gå i gang med en gymnasial eller anden uddannelse, eller til et tilbud, der som led i en handlingsplan målrettet sigter mod bestemte erhvervsuddannelsesforløb.

Efterskoleforeningens reaktion

Foreningen af Frie Ungdoms- og Efterskoler reagerede i første omgang ved umiddelbart før afslutningen af skoleåret 1997/98 at spørge eleverne om deres begrundelse for at tage 10. årgang på en efterskole, og om deres udbytte af opholdet. Ca. halvdelen af eleverne (i alt 6.658 elever fra 156 skoler) på 10. årgang svarede, og selv om materialets størrelse ikke gør det hverken videnskabeligt eller upartisk, udgør det en spændende dokumentation af elevernes holdning til 10. klasse og til efterskolen i særdeleshed. I det følgende gennemgås en række af elevernes udsagn.

Desuden foreligger en udførlig rapport (48 sider), som kan rekvireres i Efterskolernes Sekretariat.

Foreningen af Frie Ungdoms- og Efterskoler styrelse har desuden formuleret sit indlæg i debatten om 10. klasse. Også dette indlæg kan fås i Efterskolernes Sekretariat.

Politisk røre om 10. klasse.....	1
Efterskoleforeningens reaktion.....	2
HVORFOR EFTERSKOLE OG HVORFOR 10. KLASSE?.....	2
PÅSTANDE OM 10. KLASSE PÅ EFTERSKOLE.....	5
Faglig kvalificering.....	6
Forhold til lærere på efterskolen.....	6
Undervisning sammenlignet med folkeskolen.....	7
10. klasse som personligt kvalificerende.....	7
Kedelige sider af efterskolelivet.....	9
EFTERSKOLERNES UDDANNELSESVEJLEDNING.....	10
Hjælp til formulering af fremtidsplaner.....	10
ELEVERNES FREMTIDSPLANER.....	11
Plan efter sommerferien.....	11
Plan på længere sigt.....	11
Planer om at arbejde eller rejse.....	12

Hvorfor efterskole og hvorfor 10. klasse?

Ca. 2/3 af en ungdomsårgang tager 10. årgang med, før de går i gang med en ungdomsuddannelse, og på efterskolerne udgør 10. årgang næsten 2/3 af elevbestanden.

Efterskolernes tilvækst i de seneste år, har også primært været en tilvækst af elever på 10. årgang.

Efterskoleelevernes motiver er naturligvis forskellige:

- Der er unge, der meget bevidst vælger efterskolen især for at udvikle sig personligt, prøve grænser af, gerne beskæftige sig med kreative fag og som ikke lægger vægt på yderligere faglig forbedring. Disse elever har typisk planer om at skulle videre med en gymnasial uddannelse.
- Andre unge er usikre på, om de er modne nok til ungdomsuddannelserne, men de er samtidig overbevist om, at efterskoleopholdet vil give dem de nødvendige ekstra kvalifikationer dertil. De giver typisk udtryk for, at 10. bruges til at få styr på fremtiden, og de gør meget ud af, at de er blevet mere selvstændige og modne af opholdet. Disse elever vælger ligeså hyppigt en erhvervsuddannelse som en gymnasial.
- en tredje stor gruppe af elever har valgt efterskolen – måske allerede i 9. klasse – ud fra efterskolens tilbud om et fællesskab mellem eleverne og elever og lærere imellem, ud fra efterskolens undervisningstilbud og ud fra efterskolens holdning. Disse elever lægger stor vægt på udviklingen ved at være væk hjemmefra, på selvstændiggørelsen, og de giver ofte udtryk for at undervisningen i efterskolen er bedre end i folkeskolen.
- en fjerde gruppe elever – oftest drenge – har ikke været glade for deres hidtidige skoleforløb. Mange af dem er blevet mobbet, og en stor del også kørt træt i forhold til lærerne.

Mere end halvdelen af eleverne svarer på spørgsmålene, ”at få et modningsår, før de skal uddanne sig videre” og ”at kunne beskæftige sig med andet end bøger” at det *er meget*

vigtigt for dem, og næsten samme svarmønster finder vi på spørgsmålet om ”at prøve nye sider af sig selv – f.eks. kreative.”

- *Det er en vidunderlig chance for at forbedre sig både som person og fagligt.*
- *Det var vigtigt, at finde ud af mig selv, inden jeg skulle videre. Det faglige var knap så vigtigt.*

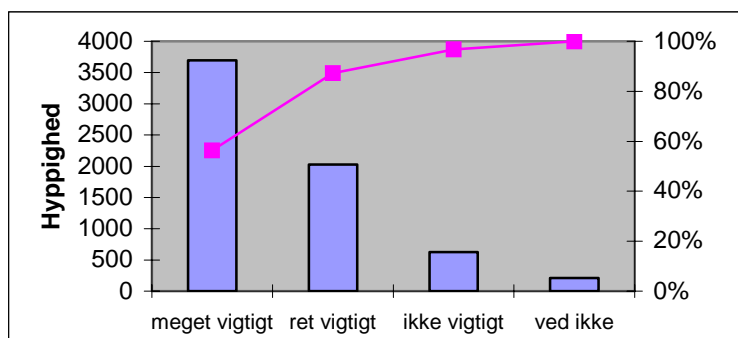
Der er en klar opdeling af efterskoleelevflokket i elever med ambitioner / forventninger om at faglig kvalificering og elever, for hvem den personlige kvalificering er det vigtigste – den opdeling er primært fra skole til skole, men findes også på den enkelte skole.

Knap hver femte elev giver udtryk for, at det er *vigtigt* at kunne tage de udvidede afgangsprøver, men det er alligevel tydeligt, at denne mulighed ikke er begrundelsen for at tage i 10. klasse – mere end hver tredje elev anser ikke ”faglig kvalificering” som en vigtig begrundelse for at tage 10. klasse på en efterskole.

Eleverne havde mange kommentarer til spørgsmålet om, de havde valgt 10. klasse på efterskole for at få **et modningsår, før de skal uddannes videre.**

Valg af 10. klasse på efterskole for at få et modningsår, før du skal uddannes videre

Svar	Hyppeghed	Andel	Kumulativ %
meget vigti	3696	56,4%	56,4%
ret vigtigt	2026	30,9%	87,2%
ikke vigtigt	628	9,6%	96,8%
ved ikke	209	3,2%	100,0%
antal	6559		

Det er værd at notere sig, at under 10% ikke anser det for en vigtig begrundelse for at tage på efterskole.

- *Det var vigtigt for mig at få et pusterum, hvor jeg kunne ”finde” mig selv. I stedet for at jeg skulle storme videre i gymnasiet og måske ende et sted, jeg ikke ville være.*
- *Jeg var egentlig klar til at gå videre i gymnasiet, men jeg trængte til et år med mere fællesskab og knap så meget bogligt måske. Og jeg ville ikke fortsætte i 10. klasse på min forhenværende skole.*
- *Det har været godt at prøve nye sider af mig selv, som jeg ikke får mulighed for i den uddannelse, jeg engang vælger. Man skal som ung prøve lidt af hvert.*

Der er også en række elever for hvem **frigørelsen fra hjemmet** er en vigtig begrundelse for valg af 10. klasse på efterskolen

- *Det var vigtigt at komme væk hjemmefra og blive selvstændig, og gøre hvad jeg selv ville, i stedet for hvad mine forældre ville have.*

Det er interessant, at særdeles mange af de unge er opmærksomme på, at de selv og ikke mindst andre unge har **behov for at modnes**, før de foretager valg af fremtidig livsbane.

- *Jeg vidste endnu ikke hvad jeg ville med mit liv. Jeg ønskede at ”finde mig selv”.*
- *Jeg valgte at tage på efterskole, fordi jeg ikke var moden nok til gymnasiet, og for at blive mere selvstændig og faglig dygtigere.*
- *Jeg valgte at gå på efterskole, fordi jeg syntes det var for tidligt for mig at starte en uddannelse, og fordi jeg godt ville prøve en anderledes måde, at gå i skole på.*
- *10. klasse har udviklet mig i så høj en grad, at jeg nu vil være i stand til at klare gymnasiet. Det var jeg helt bestemt ikke før. Jeg er nu kommet over den værste skoletræthed, fordi 10. klasse er noget andet.*

- *Efterskolen skulle bruges som et "selvudviklingsselement".*

Nogle elever giver udtryk for **forventning om lettere overgang til uddannelse og erhverv**

- *Det var vigtigt for mig, at få et bogligt år, så jeg fik det lettest i 1.g og samtidig få nogle spændende valgfag.*
- *Mange lektier gør det nemmere at komme i gymnasiet*
- *Jeg ville ikke gå glip af de ekstra kvalifikationer, 10. klasse giver*
- *Mange arbejdspladser vil helst have en med 10. klasse.*

Enkelte elever peger på at **afprøvning af grænser og beskæftigelse med f.eks. kreative fag**, har åbnet for nye muligheder:

- *Det kreative har betydet alt for mig. Jeg har fået prøvet nye sider af mig selv og udviklet mig meget, og det har gjort at jeg har mod på at prøve gymnasiet. At gå på efterskole er det fedeste, vidunderligste og en skøn vej til at komme videre i livet.*

Valg af efterskole er imidlertid også for nogle et klart fravalg af folkeskolen, ligesom mange elever fremsætter en kritik, der ofte går **på institutionelle forhold i folkeskolen**.

Især elever med et anstrengt forhold til deres lærere er meget skarpe i kritikken:

- *Undervisningen i folkeskolen er upersonlig, kedelig og ensformig, og den fratager ofte eleverne lysten til at lære noget nyt.*
- *Det er alt for let at pjække i folkeskolen. Det er derfor, at man ikke lærer noget, men det kan man ikke på en efterskole [altså pjække].*
- *Folkeskolen er slap, ingen respekt for lærerne, larm og uro i timerne. Glad for at være sluppet derfra.*
- *Jeg havde det fint i folkeskolen, men som alle unge havde jeg lyst til at prøve noget nyt. Derfor valgte jeg 10. klasse på en efterskole, og det har jeg på ingen måde fortrudt.*
- *Jeg var glad for at gå i folkeskolen, men efter 9 år i folkeskolen, er det rart at prøve noget nyt.*
- *Folkeskolen var meget ensformig – jeg trængte til noget mere alsidighed i hverdagen. Jeg var også ved at være godt skoletræt.*
- *Unge, som har svært ved skolen burde tage på efterskole, da det giver én en chance for at begynde forfra.*
- *Jeg kom fra en skole, jeg var utrolig træt af at gå på, især p.g.a. lærere, klassekammerater m.m.*
- *Alt var fuldstændig ansigtsløst i folkeskolen, man havde intet forhold til lærerne*
- *Efter 9 år sammen opstår der ofte problemer mellem elever og lærere*
- *Fra 1.-7. klasse var jeg meget glad for at gå i skole. Men i 8. klasse blev jeg og min klasse delt i tre sammen med to andre klasser, hvilket var skrækkeligt.*
- *Det er som om, lærerne på en folkeskole ikke går nok op i deres arbejdsplads, og ikke kan lide deres arbejde*
- *Folkeskolens måde at lægge skema på er for ensformig*
- *Der bliver flyttet for meget rundt på børnene i en folkeskole*
- *Folkeskolen bliver mere og mere kedelig op gennem klasserne*
- *Der var ikke tilstrækkelige resurser og undervisnings redskaber i folkeskolen*
- *At fortsætte med 10. i folkeskolen ville blive en tand for ensformigt*
- *Der er så stor forskel på kvaliteten af folkeskolerne, på en efterskole er det eleverne, der skaber livet, så det er federe*

men der er også følgende konstatering:

- *Lærerne er ikke forskellige fra folke- til efterskole, de har bare forskellige arbejdsforhold*

Desværre møder vi også mange udsagn fra elever, der har oplevet **mobning**:

- *Jeg var/er lidt kraftig, så derfor havde jeg ikke nogle venner. De lavede indre mobning.*
- *Mine tidligere lærere og ”kammerater” var ikke kristne, og da de vidste, at jeg var kristen, kaldte de mig ”reserve Jesus”.*
- *Fordi jeg blev drillet, ville jeg starte på en ny. Fordi jeg var dårlig i skolen, ville jeg blive bedre og gå til eksamen. Og komme hjemmefra og lære at leve uden min mor.*
- *Ud af 20 var jeg den eneste fra en gård, og jeg blev holdt meget udenfor. Fordi jeg tænkte: de snakker ikke til mig og derfor kan de ikke lide mig. Jeg var ikke den åbenmundede og rapkæftede, som jeg er nu. Jeg er mere mig selv.*
- *Min gamle skole var dårlig p.g.a. alt for meget mobning, og at der blev gjort forskel på eleverne.*

Påstande om 10. klasse på efterskole

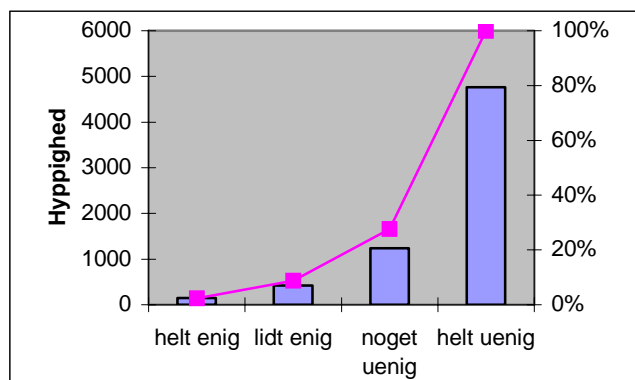
Eleverne blev bedt om at tage stilling til en række påstande om 10. klasse på efterskoler. Spørgsmålene skulle dels tjene til at belyse elevens holdning til 10. klasse, dels at afdekke elevens oplevelse af efterskoleopholdet.

Eleverne erklærer sig næsten alle helt enige i, at man får et godt kammeratskab og et bedre forhold til lærerne på efterskolen, ligesom de giver udtryk for, at det bedste er, at man bliver mere moden og selvstændig.

Eleverne tog klart afstand fra påstanden om, at det er spild af tid at tage 10. klasse.

Det er spild af tid at gå i 10. klasse

Svar	Hyppeghed	Andel	Kumulativ %
helt enig	151	2,3%	2,3%
lidt enig	425	6,5%	8,8%
noget uenig	1238	18,8%	27,6%
helt uenig	4763	72,4%	100,0%
antal svar	6577		

Det kan naturligvis virke som en provokation at spørge elever, om det er spild af tid at gå i 10.klasse, når eleverne lige har afsluttet deres 10. klasse. På den anden side, er afslutningen af skoleåret også det tidspunkt, hvor man kan reflektere, om det nu var en god ide.

Elevernes erklærede uenighed i udsagnet er ekstrem!

Derfor er det mest interessant at se på de knap 9%, der er mere eller mindre enige i, at det er spild af tid: Disse elever har næsten alle samtidig givet udtryk for, at 10. klasse på efterskolen især er for dem, der ikke ved, hvad de vil, og i særdeleshed har de erklæret sig enig i udsagnet om, at ”der ikke er tid til det boglige på efterskolen”. Deres samlede antal taget i betragtning, vil det være urimeligt at konkludere, at efterskolens undervisning ikke er boglig nok, men vi må konstatere, at den lille gruppe utilfredse elever ikke mindst retter deres kritik mod efterskolernes undervisningsmæssige tilbud. Dette kommer også til udtryk i nogle af de forholdsvis få formuleringer om, hvad elever ikke har syntes om, ved at tage 10.klasse.

- *På en måde spild af tid, da jeg alligevel havde en 9. classes eksamen med 10 i gennemsnit.*

- *Ja, i nogle timer har vi lært for lidt, men det er p.g.a. læreren. Jeg synes ikke om, at nogle af de andre elever nærmest er ligeglade med at lære noget, fordi de jo har deres afgangsprøver fra sidste år.*
- *Man kan tage for let på lektierne.*

82% af eleverne erklærer sig enige i, at 10.klasse bruges til at få styr på fremtiden. Der er en klar sammenhæng mellem svaret på dette spørgsmål og udsagnet om, at elever havde valgt 10. klasse på en efterskole for at finde ud af, hvilken ungdoms-uddannelse de skal vælge. Meget tyder dog også på, at mange elever erkender, at de ikke før 10. klasse vidste, hvad de skulle gå i gang med.

Eleverne svarer typisk også, at de har brugt efterskolen som et led i en modningsproces, og talmaterialet giver således et klart belæg for at konstatere, at den usikre elev i høj grad udnytter efterskoleopholdet til at finde ud af, hvad han eller hun skal fremover.

faglig forspring

- *"Springbræt" til gymnasiet – omvæltningen bliver måske ikke så stor.*
- *Jeg tror/håber det første stykke tid på gym bliver lidt nemmere.*
- *Det var godt, jeg tog 10. for jeg kunne ikke se mig selv hoppe fra 9. til 1.g.*
- *Mange lektier → mindre chok ved gymnasiet.*
- *Jeg har en faglig fordel i gymnasiet i forhold til elever direkte fra 9. klasse.*
- *Der er alt for stort spring fra 9. klasse til gymnasiet, derfor er det godt med 10. klasse.*
- *Har større chance på arbejdsmarkedet.*

afklaring af usikkerhed

- *Jeg havde efter 9. ingen anelse om, hvad jeg ville, det er nu ændret*
- *Hvis man ikke er sikker på gymnasium, så vælg for guds skyld tiende*
- *Man har "smagt" på ungdomsuddannelserne, og kan se om det er noget for én*
- *Man får mere erfaring og er frisk til uddannelse eller arbejde i fremtiden.*
- *Opleve flere ting før du binder dig til en uddannelse.*
- *Man kan tænke lidt mere over sin fremtid – hvorfor et hastværk?*
- *Endnu et år før racet starter.*

modenhed generelt

- *Jo bedre man kender sig selv, jo mere åben bliver man*
- *At opdage talenter, man ikke vidste, man havde*
- *Det er en god chance til at fylde de sidste huller inden det for alvor går løs*

Faglig kvalificering

Selvfølgelig er der elever, der benytter 10. klasse til at styrke deres faglige standpunkt, men værdien af at kunne tage afgangsprøver og specielt de udvidede afgangsprøver fremhæves ikke specielt. Derimod fremhæves forhold omkring lektiehjælp og anderledes forhold til lærerne, samt mere tiltro og mod på at lære ofte:

- *du kan få hjælp 24 timer i døgnet til dine lektier.*
- *ved efterskolen kan man få bedre hjælp / lektiehjælp*
- *Det ville være naivt at tro, man bliver fagligt bedre på en efterskole, men så lærer man på andre måder*
- *en anden form for undervisning*

Forhold til lærere på efterskolen

Også her kan man tale om en meget markant enighed blandt eleverne. Hele 75% er helt enige i, at man får et bedre forhold til lærerne på efterskolen, og det er kun 7%, der er uenig i dette udsagn.

Blandt drengene er der ingen forskel i svarene blandt dem, der har rapporteret et godt eller dårligt forhold til tidligere lærere, medens det blandt pigerene er tydeligt, at elever med et dårligt forhold til tidligere lærere helt entydigt nu svarer, at de er helt enige i, at de har fået et bedre forhold til lærerne på efterskolen.

- *Men man har et meget bedre forhold til lærerne på en efterskole, fordi de ikke kun går op i, om man er faglig god.*
- *Lærer og elev er ikke kun lærer og elev, de er lige så meget venner.*
- *Lærerne skal ses som ens midlertidige forældre på efterskolen, så det skader ikke med et godt forhold*
- *Jeg synes også man får et kanon fedt forhold til sine lærere, de bliver næsten som forældre for en. Man kan også komme og få hjælp, når man har brug for det.*
- *Det var vigtigt, at lærerne interesserede sig for en som individ*
- *Lærerne virker samtidig som psykologer, man kan snakke om alt med, hvis man har et problem*

Undervisning sammenlignet med folkeskolen

Eleverne på speciaefterskolerne adskiller sig fra de øvrige ved i stort tal, at erklære sig helt enig i påstanden ”Undervisningen er bedre end i folkeskolen” – en af disse elever formulerer sig således: *”At man lære nogle ting, som man kan lære”.*

På de skoler, der er karakteriseret ved deres særlige pædagogiske tilbud og på de musisk-kreative skoler finder vi til gengæld flere elever, end på de øvrige, der er erklærer sig noget uenige eller helt uenige i udsagnet. Dette svarmønster kan dels afspejle, at den ”boglige” undervisning for disse elever og på disse skoler er ”sekundær” til skolens tilbud i øvrigt, men en række elevudsagn viser også, at der er en gruppe elever, der er utilfredse med undervisningstilbuddet.

Selv om eleverne således er meget tilfredse med efterskolernes lærere betyder det ikke, at de nødvendigvis synes, at undervisningen på efterskolerne er bedre end i folkeskolen.

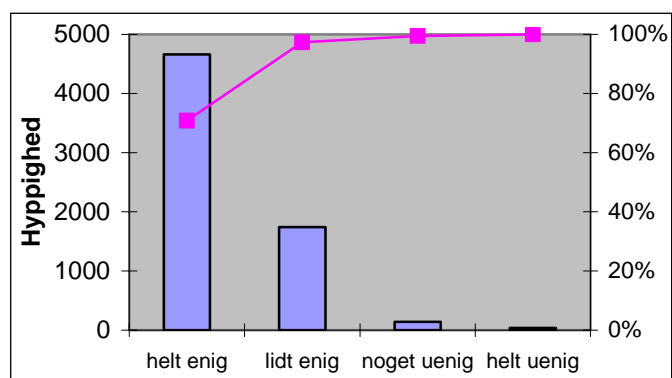
- *Lærerne har ikke været lige så ivrige efter at lære os noget som i folkeskolen.*
- *Jeg har ikke fået den boglige undervisning jeg havde regnet med.*

10. klasse som personligt kvalificerende

Påstandene ”Det bedste er, at man bliver mere moden og mere selvstændig” og ”Det bedste er, at man udvikles personligt på efterskolen” blev gjort til genstand for langt hovedparten af elevernes kommentarer.

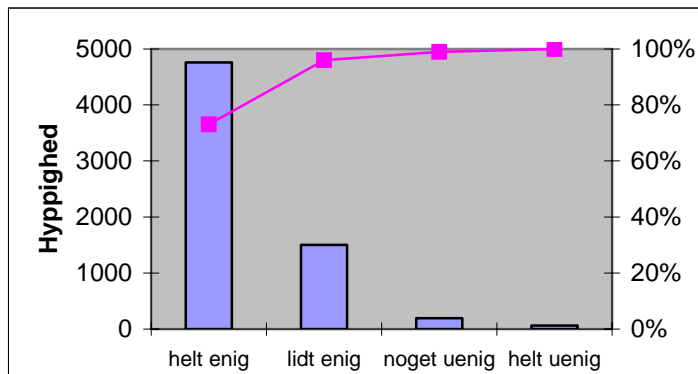
Det bedste er, at man bliver mere moden og mere selvstændig

Svar	Hypighed	Andel	Kumulativ %
helt enig	4658	70,8%	70,8%
lidt enig	1743	26,5%	97,3%
noget uenig	143	2,2%	99,4%
helt uenig	38	0,6%	100,0%
antal svar	6582		

Det bedste er, at man udvikles personligt på efterskolen

Svar	Hyppighed	Andel	Kumulativ %
helt enig	4762	73,0%	73,0%
lidt enig	1503	23,0%	96,0%
noget uenig	193	3,0%	99,0%
helt uenig	65	1,0%	100,0%
antal svar	6523		

Er der noget eleverne er enige i har været særlig godt ved at tage 10.klasse, så er det den personlige udvikling, den større modenhed og selvstændighed, eleverne selv føler, at de har fået – og som forældre, arbejdsgivere og ungdomsuddannelsesinstitutionerne også ofte priser de tidligere efterskoleelever for.

Det er udenfor al diskussion, at dette er det væsentligste udbytte eleverne oplever, at de har haft af efterskoleopholdet.

Helt pragtfuld er formuleringen: *“at man får prøvet de sidste ”barnegrænser” af”*, men der er mange og også fyldige formuleringer - en af eleverne skriver da også: *“Det kunne jeg skrive en hel roman om.”*:

afprøvning af grænser

- *At lære noget om sine grænser og drømme.*
- *Det gælder om at afprøve sine grænser*

frigørelse fra hjemmet

- *At ens familie betyder mere, når man kun ser dem i weekender og ferier.*
- *At man selv skal tage ansvar, der er ingen lille mor.*
- *Man får en smagsprøve på, hvordan det er at flytte hjemmefra*
- *Man får et år mere som ”barn”, før man bliver kastet ud i det voksne*

personlig udvikling

- *Man kan tillade sig at være sig selv. Ingen maske, da det er for hårdt i længden.*
- *Man får lært at bruge tiden til noget andet end fjernsyn.*
- *Blevet bedre til at tackle problemer.*
- *Blevet bedre til at overskue situationer.*
- *Jeg er blevet bedre til at omgås andre mennesker. Jeg plejede at være en af de piger alle så op til. Da jeg så kom på efterskole, kom det som et chok for mig at skulle tilbringe et helt år sammen med så mange mennesker. Så jeg blev helt slået ud. Det var som om, at jeg lukkede mig inde og var meget tilbageholdende, så jeg snakkede ikke med mange. Det var meget nedtur, for jeg var meget nervøs hele tiden: ”Gør jeg nu det rigtige?” Hvilket resulterede i, at jeg gjorde alting forkert og altid kom for sent og glemte en masse af de ting jeg skulle. Så nu snakker jeg meget mere med dem, som virker nervøse eller tilbageholdende.*
- *Ved at tage 10. klasse på efterskole, har jeg også fået gode kammerater, ansvarsfølelse, fællesskabsfølelse, solidaritetsfølelse osv.*
- *Lærer at tage hensyn til andre, selvom de måske er anderledes.*
- *Har lært bedre at omgås voksne mennesker (snakke).*
- *Ja, det bedste har været, at jeg blev set på med helt nye øjne.*
- *Jeg synes, at alle unge skal have chancen for at komme på efterskole i 10. klasse, for det er det bedste, man kan gøre for et ungt menneske. For mig har det, at være på efterskole, været det bedste, der nogensinde er sket mig. Jeg har udvik-*

let mig fagligt, men især personligt! Jeg har lært at tro på mig selv, tage et ansvar, vise hensyn til andre og i høj grad være mig selv. Jeg er også blevet mere moden, end jeg var for 10 måneder siden. Det vil være en skam for fremtidens unge, hvis man nedlægger 10. klasse, for det modner mere end man skulle tro. I forhold til de, der har taget 10. klasse på efterskole, er de, der kun har 9. klasse ret barnlige. Gør ungdommen en tjeneste: Bevar 10. klasse på efterskolerne.

- *Man lærer at livet er meget andet end skole...meget andet.*
- *Man bliver ikke skoletræt og samtidig daler karaktererne ikke.*
- *Jeg har fundet ud af hvad jeg kan/er god til.*
- *Man kan prøve at forandre, hvad man ikke kan lide ved sig selv.*

- *Jeg synes, at 10. klasse på en efterskole er en utrolig god ide. Man har mulighed for at bruge sig selv i mange henseender. Før jeg kom på efterskole, havde jeg mange fordomme omkring andre ungdomsuddannelser end lige den, jeg skulle på (jeg skal på gymnasiet). Jeg havde en forestilling om, at alle, der ikke skulle det, var dumme. Og nu har jeg slet ikke fordomme mere. Mange af mine venner skal lave andet end lige gymnasiet. Og så tænker I måske: jamen de ting, hun siger er gode, kunne også være gode i 9. klasse, men NEJ!! Jeg var meget glad for min folkeskoleklasse, og jeg ville slet ikke have undværet det sidste år. Hvis jeg ikke havde haft mulighed for at gå i 10. klasse, ville jeg aldrig have været kommet på efterskole. Og dette efterskoleophold har været et af de bedste i mit liv. I drømmer ikke om, hvor meget man lærer om sig selv og andre mennesker på en efterskole. Vi har jo kun hinanden, og derfor bliver venskaber også stærkere. I må endelig ikke nedlægge 10. klasserne på efterskolerne, for så var der mange, der aldrig ville komme af sted.*

holdningspåvirkning på efterskolen

- *Jeg har lært Jesus bedre at kende.*
- *Man får fornemmelse af at leve selvstændigt – demokrati.*
- *Man diskuterer meget mere.*
- *Man lærer at fortælle sine holdninger.*
- *Læren om samfundet har gjort mig politisk interesseret*

Kedelige sider af efterskolelivet

Eleverne blev dels bedt om at skrive, om der er noget, de synes var særlig godt ved at tage 10. klasse, dels hvad de ikke syntes om ved at tage 10. klasse.

Det mest typiske er, at eleverne skriver noget om de gode ting – og her skriver langt hovedparten om modenhed, selvstændighed, sammenhold, kammeratskab og forhold til lærerne.

Derimod er der ikke så mange, der har benyttet lejligheden til at skrive om de dårlige ting. Typisk reaktion er at skrive et minus eller undlade at skrive noget, men en anden karakteristisk reaktion er eleven, der skriver ”nej, nej, nej” ud for de tre negative forhold. Elevernes svarmønster afslører meget tydeligt, at langt de fleste har været meget glade for deres efterskoleophold. En spøjs formulering er følgende kommentar: ”Før var weekenderne mit pusterum, fester og øl mine eneste værdier, nu er hverdagen også værd at leve” (man skulle næsten tro, at eleven her reflekterer over efterskolernes slogan ”Værdier i hverdagen”).

En anden meget flot formulering om at være ung er følgende: ” At lærerne sommetider glemmer, at vi bor her og ikke altid er artige.”

Klassisk er naturligvis også følgende formulering: ” Sengetider, forstanderen og maden.”

generel kritik, manglende frihed, alt det sociale

- *Tiden uden for skolen bliver for tit brugt til fastlagte aktiviteter, derfor for lidt fritid*
- *Det kan godt blive for meget med alle de mennesker på en gang*
- *Jeg kommer et år senere i gang end mine venner*
- *Der kan blive for meget "socialt samvær", og det er lidt kvalmende*
- *Nogle gange vil man have fred til at tænke over tingene. Det får man ikke.*

regler og regeladministration

- *Reglerne er nogle steder meget strenge*
- *Man har ikke fuld ytringsfrihed. Man har nemt ved at blive smidt i tænkere.*
- *Forstanderen og de mange udsmidninger skaber dårlig stemning.*
- *Når nogen bliver smidt ud, ødelægges det utroligt meget.*

kammerater

- *Dem, der tager sig en "slapper".*
- *Alt det tyveri*
- *Skolen har en meget dårlig politik om kærester og par.*
- *På efterskole har nogle elever brug for en hård disciplin (de er ikke modne endnu).*
- *Nogen udnytter ikke deres timer optimalt.*

forhold til yngre elever på skolen

- *8. klasse eller 10. klasse burde afskaffes, da der er alt for stor aldersforskel!*
- *Som 10. klasses elev er man alt for moden til 8. og 9. klasses elever.*

Efterskolernes uddannelsesvejledning

I forskellige sammenhænge er der blevet rettet kritik mod den indsats efterskolen yder omkring uddannelses- og erhvervsvejledning sammenholdt med den tilsvarende i folkeskolen.

Kritikken har bl.a. drejet sig om manglende eller utilstrækkelig skolevejledning og manglende eller ustruktureret praktik. Omvendt har efterskolerne peget på, at samværet 24 timer i døgnet giver nogle særlige muligheder for at gå meget tæt på den enkelte elev i en mere kvalificeret form for råd- og vejledning, end den man har mulighed for at yde, hvis man kun kender eksempelvis elevens faglige formåen.

Vi har i undersøgelsen prøvet at belyse disse problemstillinger.

Spørgsmålene har givet anledning til en række kommentarer, gående fra, at skolevejlederen roses overstrømmende til det stik modsatte. Der er heller ingen systematik i svarmønsteret omkring praktik, idet elever på samme skole kan være vildt uenige om, hvorvidt der har været tilstrækkelig lejlighed til praktik.

Hjælp til formulering af fremtidsplaner

80% af eleverne mener, at de har fået god hjælp, og det er kun 11%, der mener, at vejledningen har været kedelig.

Imidlertid er det også tydeligt, at her er et område, hvor eleverne har kritiske bemærkninger til efterskolen og til deres lærere. Det er muligt, at kritikken også skyldes, at virkeligheden efter efterskolen presser sig på i de sidste hektiske dage.

Interessant nok, er der flere kritiske bemærkninger om, at lærerne lader deres personlige meninger skinne for meget igennem – f.eks. *"De var gode til at sætte sig ind i mit videre forløb, men kom dog med for mange personlige meninger"*

- *Skolevejlederen på den gamle skole var kun vejleder, og det var godt, at han ikke havde andet at tænke på. Her er de 10 samtidige lærere, og det er ikke så godt mener jeg, men jeg har selvfølgelig også vejlederen fra den gamle skole.*
- *Uddannelsesvejledningen var bedre end i folkeskolen på den måde, at man virkelig følte, at læren gjorde noget for en.*
- *Vejledningen er for meget prædiken*

- *Det er vigtigt at lærerne hjælper én til at udvikle en stærk personlighed*
- *At vi fik alt for mange informationer smidt i hovedet på en gang, da uddannelseskemaerne skulle udfyldes.*

formulering af fremtidsplaner

- *Vejledningen åbnede min horisont og afslørede nye muligheder*
- *Vejledningen har været god. Jeg har fået en masse at vide om uddannelser, jeg ikke kendte.*

En af efterskolelærernes fordel i forhold til folkeskolelærernes er, at de på nært hold oplever flere sider af eleven, men til gengæld kan det knibe med kendskabet til uddannelses- og erhvervsforhold, og disse ting kommer også til udtryk i elevernes svar

- *At lærerne har været gode til at fortælle, hvor de mener jeg har mine stærke sider, og dermed også om uddannelse.*
- *Lærerne har ikke været velinformerede nok, og sætter nogle uddannelser over andre*
- *"Mange af lærerne er uddannede indenfor andet end skolen, og det er godt*

Elevernes fremtidsplaner

Eleverne blev sidst på spørgeskemaet bedt om at skrive, hvilke planer de havde umiddelbart efter sommerferien og eventuelle planer på længere sigt. Disse oplysninger kan forhåbentlig tjene til et korrektiv / supplement til de oplysninger, Undervisningsministeriet tidligere har udsendt på basis af ufuldstændige efterskolesvar i forbindelse med den samordnede tilmelding.

Plan efter sommerferien

I det følgende er elevernes svar opdelt i følgende gruppering

- **ikke-kompetencegivende kortvarige forløb** – et år mere på efterskole, EGU, FUU
- **forløb uden uddannelsesaspekt** – arbejde, rejse, au pair, pædagogmedhjælper
- **erhvervsrettede uddannelser** – herunder også erhvervsgymnasiale uddannelser
- **gymnasie- og HF**

Plan efter sommerferien	Antal	Andel
ikke-kompetencegivende forløb i alt	634	9,6%
forløb uden uddannelsesaspekt i alt	828	12,5%
erhvervsrettede uddannelser	2671	40,3%
gymnasiale uddannelser i alt	2484	37,5%

Plan på længere sigt

Plan på længere sigt (ikke alle elever har svaret)	Antal	Andel
ikke-kompetencegivende forløb i alt note 1	247	5,1%
forløb uden uddannelsesaspekt i alt note 2	2938	60,3%
erhvervsrettede uddannelser note 3	1319	27,1%
gymnasiale uddannelser i alt note 4	316	6,5%

- (1) Planlagte ikke-kompetencegivende forløb er især højskoleophold 96 elever og fri ungdomsuddannelse 94 elever. Typisk angiver elever, at de umiddelbart går i gang med en gymnasial uddannelse, men at de senere påregner at tage på højskole.
- (2) Forløb uden uddannelsesaspekt er især kombination "ud at arbejde og ud at rejse" og "ud at rejse". Dette valg formuleres især af en meget stor andel af eleverne med gymnasiale planer.
- (3) Blandt de erhvervsrettede planer noteres især et stort antal med plan om en uddannelse indenfor social- og sundhedsuddannelserne 194 elever. Endvidere optræder her 581 svar om "anden uddannelse" (heri er bl.a. indeholdt en del mellemlange og videregående uddannelser).

- (4) 2/3 af eleverne med planer om en gymnasial uddannelse på længere sigt er elever med planer om at tage HF. En stor del af disse elever har som umiddelbar plan tilkendegivet ønske om enten den fri ungdomsuddannelse eller at tage ud og arbejde.

Skal andelen med planer om ikke-kompetencegivende forløb give anledning til bekymring?

Mere end hver femte elev angiver planer om efter sommerferien at gå i gang med et ikke-kompetencegivende forløb.

Knap halvdelen vælger dog en form for uddannelse – f.eks. EGU, FUU, Højskole, Produktionsskole. Endvidere viser det sig, at en stor del af disse elever angiver planer om på længere sigt at ville i gang med typisk en gymnasial uddannelse (det gælder ikke mindst FUU eleverne). Eleverne fravælger således ikke uddannelse, men en del vælger uddannelser som samfundet ikke har tillagt kompetence.

Planer om at arbejde eller rejse

Blandt eleverne med planer om at tage et arbejde efter efterskoleopholdet, har 21% anført, at de på længere sigt vil tage en gymnasial uddannelse (og langt de fleste heraf har planer om at tage HF) og 34% har planer om en erhvervsuddannelse.

Blandt de mange med planer om på længere sigt at tage ud at rejse – og/eller arbejde og ud at rejse, har over halvdelen planer om forinden at gå i gymnasiet, men også knap 40% af de unge med erhvervsrettede planer vil efterfølgende ud at rejse (og det gælder især de elever, der har planer om HHX og HTX).

Der er naturligvis ingen der siger, at alle disse elever kommer ud at arbejde eller ud at rejse, men det er ganske tydeligt, at ***der er et markant ønske om, at livets dannelsesrejse også indeholder at rejse og at skaffe de nødvendige midler til selvstændig handlen ved at arbejde.***

Det er muligt, at nogle af disse planer har karakter af *svinkeærinder*, og derfor volder bekymring i Finansministeriet og hos Dansk Arbejdsgiverforening, men det er næppe en overfortolkning at sige, at når eleverne i så høj grad peger på, at de på efterskolen har gennemgået en personlig udvikling, er blevet modne og selvstændige, så giver det dem også mod til at prøve sider af tilværelsen, som de føler kan kvalificere dem yderligere.

Rapporten er udarbejdet af Sophus Bang Nielsen, Efterskolernes Sekretariat